

Анонимизиран текст

Превод

C-612/23 – 1

Дело C-612/23

Преюдициално запитване

Дата на постъпване в Съда:

6 октомври 2023 г.

Запитваща юрисдикция:

Oberlandesgericht Düsseldorf (Германия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

21 септември 2023 г.

Ищец в първоинстанционното, въззивник и въззиваем:

Verbraucherzentrale Berlin e. V.

Ответник в първоинстанционното, въззивник и въззиваем:

Vodafone GmbH

[...]

постановено на 21 септември 2023 г.

[...]

OBERLANDESGERICHT DÜSSELDORF

(ВИСШ ОБЛАСТЕН СЪД ДЮСЕЛДОРФ, ГЕРМАНИЯ)

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

По дело

Verbraucherzentrale Berlin e. V., [...] Берлин,

ищец в първоинстанционното, въззивник и въззиваем,

[...]

срещу

Vodafone GmbH, [...] Дюселдорф,

ответник в първоинстанционното, въззивник и въззиваем,

[...]

20 граждански съдебен състав на Oberlandesgericht Düsseldorf [...]

определи:

I.

Спира производството по делото.

II.

Oberlandesgericht Düsseldorf отправя до Съда на Европейския съюз следния преюдициален въпрос относно тълкуването на член 30, параграф 5 от Директива 2002/22/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 7 март 2002 година относно универсалната услуга и правата на потребителите във връзка с електронните съобщителни мрежи и услуги (Директива за универсалната услуга), в редакцията след приемането на член 1, точка 21 от Директива 2009/136/ЕО на Европейския парламент и на Съвета:

„Трябва ли под „задължителен начален период на абонамент“ да се разбира само срокът на първоначалния договор, или следва да се разбира и срокът на договора за неговото удължаване, сключен въз основа на актуализираните волеизявления на страните и влязъл в сила дълго време преди изтичането на срока на първоначалния договор, при положение че, в сравнение с първоначалния договор, с втория се променят престациите на търговеца и на клиента?“

М о т и в и :

- 1 Ищецът, който е сдружение за защита на потребителите, оправомощено да предявява иски, се оплаква от определено поведение на ответника, доставчик на телекомуникационни услуги, по-специално в областта на мобилните телефонни услуги, спрямо съществуващи клиенти, каквото поведение например се наблюдава при двама клиенти, клиент 1 и клиент 2.
- 2 Клиентите сключват първоначален договор с ответника с фиксиран задължителен период на абонамент. Няколко месеца преди изтичането на срока на този първоначален договор през 2018 г. те искат промяна на тарифата (в случая на клиент 1 вместо „Vodafone Red 2016 S“ — тарифата „Vodafone Red L“, а в случая на клиент 2, вместо неизвестна тарифа — тарифата „allnet-Flat Max“), съчетана със закупуване на нов смартфон с

2

Анонимизиран текст

отстъпка и по-висока месечна такса, поради което се обръщат към офис на ответника.

- 3 В „Допълнителното споразумение към съществуващия договор за услуги на Vodafone“ [...], изготвено впоследствие от ответника и подписано от клиент 1 под същия номер на договора, първоначално е посочено следното:

„Решили сте да закупите нов смартфон или таблет с отстъпка преди края на задължителния период на абонамент и следователно сте решили да сключите нов договор. На [...] [първия ден след изтичането на задължителния срок на първоначалния договор] започва нов задължителен период на абонамент с продължителност от 24 месеца за Вашия договор. (...)“

В клаузата „Тарифа“ е посочено следното:

„Както и до този момент, към договора се прилага тази тарифа:

Red L с опцията Basic Phone [...]“,

тоест това е „новата“ тарифа с „новите“ цени. Съгласно друга клауза, допълнителен обем от данни, който може да бъде заявен само за „Red L“, е трябвало да бъде зададен като опция в деня на подписване на договора. Клиент 1 веднага получава нов смартфон и ответникът незабавно започва да начислява новата тарифа. Впоследствие ответникът застъпва становището, че срокът на „допълнителното споразумение“ от 24 месеца не започвал да тече от момента на подписването му, а едва от изтичането на срока на първоначалния договор — няколко месеца по-късно.

- 4 В „Споразумението за удължаване на договора“ на клиент 2 [...] е посочено следното:

„Начална дата на договора:

13.08.2018 г.

Срок на договора: 26 месеца(a)[...]“.

Датата 13 август 2018 г. е датата на посещението на клиент 2 в офиса на ответника. Новият смартфон е предоставен на клиента незабавно и от този ден ответникът започва да начислява тарифата „allnet-Flat Max“. В отговор на оплакването на клиента, че срокът на договора надвишава 24 месеца, ответникът посочва, че неизтеклият остатъчен срок на първоначалния договор трябва да се добави към минималния срок от 24 месеца.

- 5 Ищецът твърди, че по този начин клиентът е обвързан от договора за повече от 24 месеца, което е в противоречие с член 43b, първо изречение от Telekommunikationsgesetz (Закон за далекосъобщенията, наричан по-нататък „TKG“), в действащата тогава редакция, като при всички положения е в противоречие с член 309, точка 9, буква а) от Bürgerliches Gesetzbuch

(Граждански кодекс, наричан по-нататък „BGB”) [относно недействителността на общите договорни условия, които предвиждат срок на действие на някои договори, обвързващ другата страна за повече от две години], в действащата тогава редакция. Поради това той иска:

„ответникът да бъде осъден:

I.

да [...] преустанови занапред, в рамките на търговската си дейност в областта на договорите за далекосъобщителни услуги спрямо потребителите,

1.

да сключва споразумения при изменение на договора, съгласно които новият договор за далекосъобщителни услуги е със задължителен период на абонамент от 24 месеца, който започва да тече едва след изтичането на задължителния период на абонамент на предходния договор за далекосъобщителни услуги, [...] [тук и по-нататък са заличени препратките към приложенията, съдържащи съответните документи в двата конкретни случая], ако активирането на новия договор за далекосъобщителни услуги трябва да се извърши преди изтичането на срока на предходния договор за далекосъобщителни услуги, тъй като вследствие на това [...] клиентът се обвързва с договора за срок, по-дълъг от 24 месеца, а

при условията на евентуалност, ответникът да бъде осъден

да сключва споразумения при изменение на договора, съгласно които новият договор за далекосъобщителни услуги е със срок, който обвързва другата страна за срок от две години и който започва да тече едва след изтичането на задължителния период на абонамент на предходния договор за далекосъобщителни услуги, [...] ако активирането трябва да се извърши преди края на срока на предходния договор за далекосъобщителни услуги, тъй като вследствие на това [...] клиентът се обвързва с договора за срок, по-дълъг от 24 месеца, освен ако не се касае за индивидуални уговорки,

и/или

2.

да посочва във фактурите и/или в потвържденията за изменения на договорите за далекосъобщителни услуги дата за края на задължителния период на абонамент в месеци, в резултат на което договорната обвързаност за потребителя надвишава 24 месеца, а [...]

при условията на евентуалност:

4

да посочва във фактурите и/или в потвържденията за изменения на договорите за далекосъобщителни услуги дата за края на задължителния период на абонамент и/или продължителност на задължителния период на абонамент в месеци, в резултат на което договорната обвързаност за потребителя, надвишава 24 месеца, освен ако не се касае за индивидуални уговорки, [...]

и/или

3.

да посочва изрично обстоятелството, че в случай на изменения на договора преди изтичането на задължителния период на абонамент на предходния договор за далекосъобщителни услуги, оставащият срок от предходния договор за далекосъобщителни услуги се прибавя към започващия с новия договор за далекосъобщителни услуги срок от 24 месеца [...].

[...]"

6. Ответникът моли искът да бъде отхвърлен. Той твърди, че става дума единствено за удължаване на срока на договора по взаимно съгласие, за което не са приложими нито член 43b, първо изречение от Telekommunikationsgesetz в действащата тогава редакция, нито член 309, точка 9, буква а) от Bürgerliches Gesetzbuch. Не бил налице основание за контрол на общи договорни условия, тъй като се касаело за индивидуални уговорки.
7. С обжалваното съдебно решение Landgericht (областен съд) осъжда ответника по предявените при условията на евентуалност искания по точки I.1 и I.2 [...]. В мотивите си той посочва следното: оспорваните действия не нарушават посочените разпоредби; съдържащите се в тях забрани са насочени единствено към продължителността на първоначалните договори, а не към продължителността на последващи договори, каквито са налице, независимо от промените в договорното съдържание. Според този съд тези уговорки представлявали общи договорни условия, които нарушавали член 307 от BGB [относно недействителността на Общите договорни условия, които неоправдано и в противоречие с изискването за добросъвестност увреждат интересите на договарящата страна]; при проверката за тяхната законосъобразност трябвало да се вземе предвид тълкуването на член 309, параграф 9, буква а) от BGB.
8. И двете страни обжалват съдебното решение в неблагоприятната да всяка една от тях част [...].
9. При първото разглеждане на делото решаващият съдебен състав уважава въззивната жалба на ищеца в първоинстанционното производство и отхвърля подадената от ответника в първоинстанционното производство въззивна жалба. Той приема в това отношение, че с оспорваните си действия

ответникът нарушава посочените разпоредби, по-специално когато те се тълкуват в светлината на приложимите директиви. Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд, Германия) отхвърля това въззивно съдебно решение, тъй като според него въз основа на представените към съответния момент документи не можело да се приеме, че изпълнението на променените насрещни престации съгласно „допълнителното споразумение“ трябвало да започне още в деня, в който клиентът посетил офиса [на ответника в първоинстанционното производство]; напротив, използваните в сключеното с клиент 1 споразумение формулировки били индиция за това, че изпълнението на насрещните престации следвало да започне едва след изтичане на първия договор. [Представеният по отношение на клиент 2 документ] не представлявал самият сключен с него договор, а единствено потвърждение за този договор от страна на ответника в първоинстанционното производство. [Bundesgerichtshof] връща делото на решаващия съдебен състав за допълнително изясняване на фактите.

- 10 Решаващият съдебен състав изяснява допълнително фактите по делото. [...]
- 11 [...] [По въпроса кога следва да започне размяната на изменените престации в съответствие с въпросните споразумения. Запитващата юрисдикция приема – по-специално въз основа на действителното изпълнение на споразуменията – че „допълнителното споразумение“ и „удължаването на срока на договора“ на ответника с неговите клиенти е трябвало, според общата воля на двете договарящи страни, да влязат в сила и да започнат да бъдат изпълнявани още в деня на посещението на клиентите в офиса на ответника.]
- 12 В този контекст се поставя преюдициалният въпрос. По отношение на главните претенции искът ще бъде основателен, ако с оспорваното поведение се нарушава член 43b, първо изречение от Telekommunikationsgesetz в действащата тогава редакция. Тази разпоредба гласи следното:

„Първоначалният задължителен минимален срок на договор между потребител и доставчик на обществено достъпни далекосъобщителни услуги не може да надвишава 24 месеца.“

Тази разпоредба транспонира член 30, параграф 5 от Директива 2002/22/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 7 март 2002 година относно универсалната услуга и правата на потребителите във връзка с електронните съобщителни мрежи и услуги (Директива за универсалната услуга), изменена с член 1, точка 21 от Директива 2009/136/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, както следва:

„Държавите членки гарантират, че договорите, сключени между потребителите и предприятията, предоставящи електронни съобщителни

услуги, не съдържаат клауза за задължителен начален период на абонамент, по-дълъг от 24 месеца.“

В съображение 47 от Директива 2009/136/ЕО е посочено в тази връзка, че:

„С цел пълно възползване от конкурентната среда, потребителите следва да са в състояние да правят информиран избор и да сменят доставчици, когато това е в техен интерес. От съществено значение е да се гарантира, че те могат да правят това, без да са възпрепятствани от закони, технически или практически пречки, включително договорни условия, процедури, такси и т.н. Това не изключва налагането на разумни минимални срокове в потребителските договори.“

Член 43b, първо изречение от Telekommunikationsgesetz трябва да се тълкува в съответствие с директивата.

- 13 В началото следва да се отбележи, че въпросът за това кога започва да тече срокът от 24 месеца — от момента на сключване на договора или едва от момента на договореното начало на предоставяне на услугите — не се поставя в настоящото производство. Всъщност, според първото становище, поведението на ответника по делото би било недопустимо във всички случаи, тъй като между момента на сключване на договора и договорения край на срока на договора във всички случаи са налице повече от 24 месеца. Такова нарушение обаче не е предмет на иска.
- 14 Освен това разпоредбата на член 105, параграф 1 от Директива (ЕС) 2018/1972, която заменя член 30, параграф 5 от Директива 2002/22/ЕО, и транспониращата я разпоредба на член 56 от Telekommunikationsgesetz, нова редакция, в сила от 1 декември 2021 г., нямат пряко значение. Съгласно германското право иск за преустановяване на нарушение, основаващ се на незаконосъобразно поведение, може да бъде уважен само ако поведението е било незаконосъобразно към момента на неговото извършване. По този начин настоящото правно положение може да придобие само косвено значение, ако въз основа на промените, произтичащи от новото правно положение, следва да се направят изводи за предходно приложимото правно положение.
- 15 В Германия съществува спор относно значението на понятието „задължителен начален период на абонамент“.
- 16 Според едно от становищата това понятие се отнася само за „първоначалния договор“. Следователно ограничението от 24 месеца важи само за първоначалния договор. Ако договорът бъде продължен, това ограничение не се прилага. Това важи както в случая, когато договорът, както е предвидено от самото начало, продължава да действа при липса на прекратяване (в това отношение обаче се прилагат ограниченията, произтичащи от приложение [№ 1, буква] з) към Директива 93/13/ЕО и транспониращата я разпоредба на член 309, точка 9, буква b) от Bürgerliches

Gesetzbuch, а към настоящия момент и от член 105, параграф 3 от Директива (ЕС) 2018/1972 и транспониращата го разпоредба на член 56, алинея 3 от Telekommunikationsgesetz в новата ѝ редакция), така и в случай, че удължаването на срока на договора се основава на разменени актуализирани волеизявления на страните. Според това становище това би следвало да важи и ако удължаването на срока на договора съдържа едновременно и промени в договорните условия относно услугите и таксите.

- 17 Според второто становище [...], застъпено от запитващата юрисдикция [...], „задължителен начален период на абонамент“ означава всеки задължителен период на абонамент, определен вследствие на актуализираните волеизявления на страните. Както става ясно от съображение 47 (вж. т. 12 от настоящото определение), на потребителя следва във всички случаи да се [предостави] възможността да прекрати договора след изтичането на разумен минимален срок (който директивата определя на максимум 24 месеца), също и от съображения, свързани с конкуренцията. Посоченото в съображение 47 основание се прилага независимо от това дали се касае за първоначален договор или за договор за удължаване на срока на първоначалния договор. Ако становището, изразено в точка 16, бе вярно, нито тогава, нито сега нямаше да има ясни насоки относно продължителността на договорите за удължаване на срока, сключени вследствие на актуализираните волеизявления, ако, както твърди ответникът, пропуск[ът] на думата „първоначален“ в член 105, параграф 1, изречение 1 от Директива (ЕС) 2018/1972 в сравнение с предходната разпоредба се квалифицира като обикновена редакционна грешка без съществено значение. Освен това в становището, посочено в точка 16 [от настоящото съдебно решение], значението на измененията на договора се оценява в зависимост от това дали съгласно националното право става въпрос за обикновено удължаване на срока на договора (макар и с промени в съдържанието на договора) или за така наречената „новация“ (сключване на нов договор при пълно прекратяване на стария), като по този начин тълкуването на директивата зависи от националните разбирания. Според становището на запитващата юрисдикция понятието „задължителен начален период на абонамент“ трябва да се разбира като установено в противовес на мълчаливите удължавания, които по онова време са били разгледани в приложение [– № 1, буква з)] [–] към Директива 93/13/ЕИО, а сега и в член 105, параграф 3 от Директива (ЕС) 2018/1972. Това би създавало ясно разграничение на областите на регулация както съгласно правото на Съюза, така и съгласно националното право [...]. Отпадането на думата „първоначален“ в член 105, параграф 1, първо изречение от Директива (ЕС) 2018/1972 в сравнение с предходната разпоредба може да се обясни според запитващата юрисдикция с факта, че въпросът за мълчаливото удължаване понастоящем е пряко уреден в следващите параграфи.
- 18 Ответникът счита, че потребителят има по-малка нужда от защита в случай на удължаване на срока на договора, тъй като вече познава надеждността и практиката на предприятието. Този аргумент не се прилага a priori в случай

на удължаване на договор с изменение на договорените престации, което е единственият въпрос, който трябва да се реши тук, независимо от факта, че това съображение не обосновава по-дълъг задължителен период на абонамент от 24 месеца с оглед на съображение 47 (вж. т. 12 по-горе).

[...]

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ